

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΡΙΖΟΣ ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

Πολυτίμου ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἱστορίᾳ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν φιλολογίας ὑπάρξεως τὴν ἀνεπανόρθωτον ἀπώλειαν ἡγγεῖλαν ἡμῖν αἱ ἐκ τοῦ ἀστεως τῆς Παλλάδος εἰδήσεις. Ὁ θαλερὸς πρεσβύτες, ὁ λαμποκοπῶν ἐν χάριτι καὶ εὐφυνίᾳ, ὁ ἐπὶ ἐξήκοντα ὅλους ἐνιαυτοὺς τέρας καὶ κατακλιήσας, ποιήσας καὶ διδάσας, γράψας καὶ πράξας, ὁ πολυγρᾶφος ποιητῆς καὶ συγγραφεὺς, ὃν ἀπὸ τοῦ Ἄρως καὶ τῆς πολιτικῆς ὑπέκλειψαν αἱ Μοῦσαι, ὁ υἱὸς τοῦ σοφοῦ μεταφραστοῦ τῆς Αἰνείδος καὶ τῶν δραμάτων τοῦ Κορυνηλίου καὶ Ρακίνα καὶ συντάκτου τῶν Ἑλληνικῶν Ἰακώβου τοῦ Ραγκαβῆ, ὁ πατὴρ τοῦ ποιητοῦ τῆς Θεοδώρας, τοῦ Ἡρακλείου, τοῦ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου, τῆς Τελευταίας δουκίδος τῶν Ἀθηνῶν, ὁ διὰ τῶν ποιημάτων καὶ συγγραμμάτων αὐτοῦ ἓνα ὅλον αἶωνα πληρώσας, ὁ Ἀλέξανδρος Ρίζος Ραγκαβῆς ἀπέθανε, τελευταῖος οὗτος τῆς μεγάλης πλειίδος, ἥτις κατηύγαγε τὸν οὐρανὸν τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς Ἀναγεννήσεως τοῦ νεωτέρου ἑλληνισμοῦ κατὰ τὸ πρῶτον ἡμῖς τοῦ φθίνοντος αἵματος.

Ὁ θάνατος τοῦ Ἀλεξάνδρου Ρίζου Ραγκαβῆ, τοῦ τελευταίου ἰσως ἐπιζώντος ἐκ τῆς πλειίδος ἐκείνης, ἐν ᾗ ἀστέρες πρῶτον μεγέθους ἠριθμοῦντο οἱ Κοραεῖς, οἱ Οἰκονόμοι, οἱ Φαρμακίδαι, οἱ Ἀσάσιοι, οἱ Φίλιπποι, οἱ Μανουῖδοι, οἱ Λογάδαι, οἱ Βυζάντιοι, οἱ Γεννάδιοι, οἱ Νερούλοι, οἱ Κάλδοι, οἱ Σολωμοὶ, οἱ Διόσκουροι Σοῦτσοι, οἱ Τρικουῖται, οἱ Ζαμπέλιοι, οἱ Τανταλίδαι, οἱ Ζαλοκώστα, οἱ Ἀργυρόπουλοι, οἱ Ἰ. Σοῦτσοι, ἡ δὴ τῶν Παρρηγοπούλων καὶ τοσοῦτοι ἄλλοι, αὐτὸς δὲ ὁ θρηνοῦμενος νεκρὸς ἠδύφωτον ὥς ὁ ἀσπὴρ τῆς πρωΐας ἔχεν αὐγὴν, κρούει τὰς εὐαισθητοτάτας χορδὰς τῆς καρδίας παντὸς Ἑλλήνου, παρ' ᾧ, ἐν μέσῳ τῆς στενωπῆς, ἦν παρ' ἡμῖν μόλις ἀναγεννηθεῖσιν ἐπὶ νεγκε τὸ πνεῦμα τοῦ ὕλισμοῦ καὶ τῆς ἀπιστίας, τὸ ἀπομαράναν καὶ ἀποξηράναν ἡμᾶς πολιτικῶς τε καὶ ἠθικῶς καὶ διανοητικῶς, περιδύεται ἡ γλυκερὰ ἀνάμνησις καὶ ὁ τηξικάρδιος πόθος τοῦ ἐνδόξου ἐκείνου παρελθόντος,

τῶν τῆς Ἑλλάδος καλῶν καιρῶν,

τῆς ρωμαλέας τῆς ἡλικίας

τῶν ρωμαλέων μας ἡμερῶν,

ὥς ποτε ἔψαλεν ὁ βάρδος τῆς Ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος.

Ὡ! πόσον μεγάλη ἡ ἐποχὴ ἐκείνη! Οὗτοι μὲν, ὀρειδάται δάφνας δάκνοντες καὶ ἐν τῷ χρεὶ βεβαρβαρωμένου καὶ ἀπερρακμένου ἰδιώματος ἀνευρίσκοντες πον ἐν ταῖς παρθέναις τῶν ὄρεων κορυφαῖς σφριγγαλὰ ἀνθὴ ἀγροῦ, ἔψαλλον ἀσυναισθήτως αἱ Μοῦσαι καὶ Ἀπόλλων αὐτοῖς ἐνέπνεον καὶ ἐποίουν τὰς δημοτικὰς ἡμῶν ἀνθοδέσμες, ἐν αἷς ὠνεῖρωτον τὴν ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν τοῦ Γένους ἀνάστασιν· ἐκεῖνοι δὲ, τῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων ἡ πολὺφωτος πλειάς, ἀληθῆ τέκνα τοῦ μεσημβρινοῦ ἡλίου, ἀνευρίσκοντες ἐν τῇ πατριωτικῇ καὶ πλήρει πίστews καρδίᾳ αὐτῶν τὴν ἐμπνευσίν, ἐν δὲ τοῖς συγγραμμάσι τῶν ἡμετέρων προγόνων τῶν ἰδεῶν καὶ διανοημάτων τὸν πλοῦτον, τῆς γλώσσης τὴν σαφὴν καὶ εὐπρέπειαν, τοῦ ὕψους τὸ εὐσταλὲς καὶ ἑρρωμένον, ἐπραγματίζοντες τὴν ἀνάστασιν ταύτην, δημιουργοῦντες ἐκ τοῦ ἀποφωλίου ἐκείνου ἰδιώματος, τοῦ ταῖς ἐπιπτυχαῖς τῶν ρακίων ποικίλου, ὅπερ ἀπεκαλεῖτο ἡ ρωμμένη γλώσσα, γλῶσσαν σθεναρὰν ὅμα καὶ ἀφελῆ, σαφὴ καὶ καλλιπεῖ, συνδυάζουσιν ἐναρμονίως τὰ ὑπολειφθέντα ἐν τῇ καταστροφῇ ἀνθὴ τοῦ ἀγροῦ πρὸς τὰ τοῦ ἑαρινοῦ ἀνθῆσι καὶ ἀγλασκάρποις δένδροις προλυθροῦς τῶν προγόνων κῆπον, γλῶσσαν ἱκανὴν τὰ τῶν γραφόντων διανοήματα ν' ἀποδίδῃ καὶ καταληπτὰ αὐτὰ τοῖς ἀναγινώσκουσιν νὰ καθιστῇ, γλῶσσαν ἀρμονικὴν, δυναμένην νὰ παραστήσῃ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν εὐρωπαϊκῶν ἔθνων ἀνεπαίσχυντον τιν πρόσηπον νεώτερον ἑλληνισμὸν, ἔχοντα ἥδη περιουσίαν φιλολογίας, ἀπλοικωτέρας μὲν ἰσως καὶ μὴ φερούσης τὰ ἴχνη πολυωδύνου τοκετοῦ καὶ κόπewος βιβλιοθηκῶν καὶ δανείου σοφίας ἐξ ἀντιγραφῶν καὶ σχολαστικοῦ ὕθλου καὶ κριτικῆς στενωπῆς, ἀλλ' ὕγιους, ἀρτιμελοῦς. εὐσθενεῖς ἐν τῇ ᾄδῃ αὐτῆς, ἀπορρεούσης ἐκ τῆς προγονικῆς πηγῆς καὶ ἐκ τῶν σπλάγχχνων τοῦ ἔθνους.

Καὶ ἔτικτε τότε ὁ ἀναγεννώμενος ἑλληνισμὸς ἀγλαὰ τέκνα, καὶ ἐν τῷ πολυσπερεῖ πεδίῳ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας παρὰ τὸν μεγαλοπρεπῆ τῶν προγόνων κῆπον ἤρξατο καλλιεργούμενον ἀλυσάλλιον τι, μικρὸν μὲν καὶ μήπω φέρον δρυς παλαιφάτους καὶ ὑψικερύμους αἰεῖρους, ἐφ' ὧν ἠρέσκοντο εὐδριν οἱ ἀετοὶ, πλατεῖαν πτέρυγ' ἀμφότερῳθεν χαλάξαντες, ἀλλὰ γε εὐθαλῆ δένδρῳφια, ἐνθα λιγεῖται πολλάκις ἀπδόνες ἐμνύροντο χλωραῖς ὑπὸ βάσσαις καὶ ἡδυάλοις ἐτερέττιζον κόσσυφοι καὶ γλυκὺ πρὸς ταῖς πηγαῖς ἐμελίζετο ψιθύρισμα. Ἀναπολεῖ καὶ νῦν ἐτι μελαγχολικῶς ὁ ὑποτρέμων καὶ παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ τάφου γέρων ὅτι ἐν τῷ ἀλυσάλλῳ τούτῳ ἡγάπα νάκαρπολογῇ γλῶσσαν τε καὶ ἰδέας, καὶ ἐν τῷ ψιθυρίσματι τῶν δένδρῳφίων αὐτοῦ τὴν ὑπαρξίν τοῦ ἔθνους καὶ τῆς ἱστορίας αὐτοῦ ἐμάνθανε, καὶ σὺν τοῖς ἡδυάλοις ἐκείνοις στρουθοῖς τὰ κλέα ἀνδρῶν ὀρχαίον τε καὶ νεωτέρων ἤειδε. Ἀναμνησκόνται μετὰ συγκινήσεως καὶ εὐλαβείας οἱ ἄνδρες, οἱ τὸ ἡμῖς τῆς ὁδοῦ τοῦ βίου παρακάμπτοντες, ὅτι κατὰ τὴν τρυφῆραν αὐτῶν ἡλικίαν τοὺς πρῶτους παλμοὺς τῆς καρδίας αὐτῶν ἤκουσαν καὶ τὰς εὐγενεστάτας αὐτῆς χορδὰς ἠσθάνθησαν κρουόμενας ἐν τοῖς μελίσμασι τοῦ Περιπλανωμένου, τοῦ Ὀδοιπόρου, τῆς Παραμονῆς, ὅτι ἐν αὐτοῖς ἐνεδυναμώθησαν ἐν τῇ ἀνάπῃ πρὸς τὴν θρησκείαν, ἥτις ἐμπνέει τοὺς θεοπνευστους Δαυὶδ τῆς γῆς, ἐν τῇ λατρείᾳ τοῦ ἔθνους καὶ τῆς πατρίδος, τῆς μεγάλης μητρὸς αὐτῶν, ἦν οἱ αἰῶνες ἀναγνώριζουσι μνῆρα τῶν δύο γιγάντων, οὓς ἔφερε μοχθοῦσα ἡ γῆ, ὅτι διὰ τοῦ ἀλυσάλλου τούτου εἰσῆγοντο εἰς τὸν μέγαν τῶν προγόνων κῆπον ποδηγετούμενοι ὑπὸ τῶν καλλιεργούντων ἐκεῖνο καὶ παρ' αὐτῶν τὰς κλεῖδας τῆς εἰς αὐτὸν εἰσόδου λαμβάνοντες. Καὶ αὕτη δ' ἐτι ἡ νεωτέρα γενεὰ, μεθ' ὅλην τὴν ἐτερόφωτον καὶ ἐτερογενῆ σοφίαν Ζωίλων καὶ Λεξιφάνων συμπνιγόντων ἐν ταῖς ἀκάνθαις καὶ τοῖς τριβόλοις τοῦ σχολαστικισμοῦ καὶ τοῦ πυρρωνισμοῦ διανοίαν τε καὶ καρδίαν, μεθ' ὅλην τὴν ἀκόλαστον βλάσφημον ποιντικῶν μυκήτων, δηλητηριωδῶν τῶν πλειστών, ἀλλοτριῶν δὲ τῇ φύσει τοῦ ἡμετέρου ἐθνικοῦ ἐδάφους, εἰς τὸ ἀλυσάλλιον τοῦτο καταφεύγει ὁσάκις θέλει ἢ τὴν προγονικὴν σοφίαν ἑλληνικῶς νὰ μνησθῇ, ἢ τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ ὕψος αὐτῆς νὰ καθαρίσῃ ἀπὸ τῶν σπύλων τοῦ γράβου ἐπ' ἐσχάτων ἐνδοκῆσαντος παρὰ τισὶ πόθου τοῦ ἐκβαρβαρῶσαι καὶ αὐτῆς ταῦτα ἐμβαπτίζομένη ἐν καθαφαῖς πηγαῖς, ἢ τὴν διανοίαν αὐτῆς νὰ πλουτίσῃ, ἢ τὴν καρδίαν καὶ τὰ αἰσθήματα αὐτῆς νὰ ἐμπεδώσῃ.

Γινώσκωμεν ὅτι πολλὰ πρὸς ταῦτα ἀντεῖπε καὶ ἔχει ν' ἀντεῖπῃ ὁ στερῆφος νοῦς τοῦ κατακλυσάντος τὸ ἔθνος σχολαστικισμοῦ καὶ κριτικοῦ πυρρωνισμοῦ, ὁ ἀναδιφῶν πόθεν ἐκπορεύεται τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ἐμπνευσίς, ἀλλ' οὐχὶ πῶς εἰσπορεύεται καὶ εἰσδύουσα εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀτόμων καὶ τῶν ἔθνων καθίστησιν αὐτὰς γονίμους. Γινώσκωμεν ἐξ ὧν καὶ ἀνέγνωνεν καὶ ἀναγινώσκωμεν ὅτι δύο ἀτέραμνοι πολέμοι ἐξάνεστησαν κατὰ τῆς νεωτέρας ἡμῶν γλώσσης, οἷα ἐκαθάρθη, διεργουμένη, ἐπλουτίσθη, ὑπὸ τοῦ ἔθνους διὰ τῆς περιδοξοτάτης αὐτοῦ γενεᾶς, ἐγράφη δὲ καὶ ἀνεγνώσθη καὶ κατενοήθη καὶ λαμπρὰ μὲν κατέλειπε γραπτὰ μνημεῖα, ἀνεξάλειπτα δὲ καὶ βαθύτατα ἴχνη ἐν τῇ γλώσσῃ καὶ τῇ μνήμῃ καὶ τῇ διανοίᾳ τοῦ λαοῦ, ὅστις καὶ νῦν ἀπαγγέλλει ἐκ στήθους στροφῆς ὅλας τοῦ Σοῦτσοῦ ἢ τοῦ Ραγκαβῆ ἢ τοῦ Ζαλοκώστα ἢ τοῦ Τανταλίδου, οὐδέποτε δυνάμενος ν' ἀπομνημονεύσῃ οὐδ' ἓνα κἄν στίχον τῶν νεωτέρων ποιντικῶν μαργαριτῶν, ἐφ' οἷς ἐναδρύνεται μόνῃ ἡ ἐταιρία τοῦ ἀμοιβαίου θαυμασμοῦ. Καὶ ἐκεῖνοι μὲν, ἔκδικοι τοῦ Πλάτωνος καὶ Ξενοφώντος, σάρωθρον ἀνὰ χεῖρας λαβόντες καὶ φάκον ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπιθέντες, ἀποβάλλουσι τῆς πολιτείας τῶν γραμμάτων πάντας τοὺς ἀπὸ Κοραῆ ποιητὰς ἡμῶν καὶ λογογράφους, διότι μετεχειρίσθησαν λέξεις καὶ τύπους μὴ ἀπαντώντας παρ' ἐκείνους, ἀλλ' εὐρισκόμενοις ἀφθόνως κατ' ἄλλας, εἰ μὴ ὡς ἡ τοῦ Πλάτωνος καὶ Ξενοφώντος μεγάλας καὶ ἀπαρμιλλοῦς, ἀλλὰ περιδόξους ἐποχὰς τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν φιλολογίας, ὥς οὗτοι φάυλας ἀποκαλοῦντες ἀπορρίπτουσιν ὡς σκύβαλα ἀπὸ τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν θησαυροῦ Πολυδίους καὶ Διονυσίους καὶ Διοδώρους καὶ τὸν εὐφυστάτον Λουκιανὸν καὶ τὸν περικλεᾶ Χαιρωνεῖ καὶ τοὺς ἀμμήτους τῆς Ἑκκλήσιας διδασκάλους Βασιλείους καὶ Γρηγορίου καὶ Χρυσόστομους καὶ Φωτίους! Οἱ δὲ ἄλλοι, ἐν τῇ πτωχείᾳ τῆς γλώσσης τὴν πτωχίαν τῆς διανοίας καὶ τῆς φαντασίας αὐτῶν νὰ συγκα-

λύψῳι ποθοῦντες καὶ εὐκόλους νὰ δρέψωνται δάφνας διὰ στίχο-
πλοκίας, ἐν ᾗ πρόχειρος αὐτοῖς κεῖται ἡ ὥραία μὲν ἀλλὰ μι-
κρὰ ὀρεινὴ ἀνθοδέσμη ποιητικῶν λέξεων, ἥτις ἦρκει μὲν εἰς ἐκ-
φρασίαν τῶν ἀφελῶν αἰσθημάτων τῶν ὀρειθατῶν, ὧν τὴν λιτὴν
φαντασίαν ἐν μόνον ἀπνοσχόλει ὄνειρον, μία ἀνάγκη, εἰς πό-
θος, ἀλλ' ἥτις ἀδυνατεῖ νὰ ἐκφράσῃ τὰς πολυεθεῖς ἠθικὰς καὶ
διανοητικὰς ἀνάγκας καὶ απαιτήσεις τοῦ συγχρόνου πολιτι-
σμοῦ, ἐννοοῦσιν ἰστάμενοι εἰς μίαν ἐποχὴν. καθ' ἣν ἡ γλῶσσα
ἡμῶν, μεθ' ὅλους τοὺς ποιητικούς μαργαρίτας, οὓς ὑψηλὸν αἰ-
σθημα ἀνεῦρεν, ἦν ἐν τῇ πτωχοτάτῃ αὐτῆς περιόδῳ, νὰ κηρύ-
ξωμεν διαζύγιον πρὸς πάσας τὰς ἄλλας ἐποχάς, ὅσαι προηγή-
θησαν ἢ ἠκολούθησαν αὐτῇ, καὶ πάντα τὰ ἀριστοτεχνήματα
τῆς ἀρχαίας τε καὶ νεωτέρας ἡμῶν φιλολογίας ἀπαρνοῦμενοι,
νὰ δημιουργήσωμεν νέα εἰς τὴν γλῶσσαν, ἣν ἐκεῖνοι μὲν ἀπο-
καλοῦσι τοῦ λαοῦ, ἀλλ' ἥτις εἶναι πράγματι σήμερον ἡ γλῶσσα
τῶν τριόδων καὶ τῆς κοινωνικῆς ὑποστάθμης, ἂν μὴ ἰδίῳ μα-
τοπικόν, ἄλλο ἄλλοσε. Ἀλλὰ καὶ πρὸς τούτους καὶ πρὸς ἐκεῖ-
νους ἀρκοῦμεθα πράττοντες ὅ,τι ὁ Διογένης πρὸς τοὺς ἀρσι-
μένους τὴν κίνησιν, δεικνύοντες αὐτοῖς τὰ τέκνα, ἃ ἐγέννησεν
ἡ νεωτέρα γλῶσσα, οἷα διεπλάσθη ὑπὸ τοῦ ἔθνους διὰ τῆς περι-
δοξοτάτης αὐτοῦ γενεᾶς, τὰ τέκνα ἅπερ υἱοθέτησε σύμπαν τὸ
ἔθνος ἀπὸ τῆς ἀνωτάτης μέχρι τῆς κατωτάτης αὐτοῦ βαθμίδος.
ἐκεῖνα ἅπερ μόνον ἐπιζῶσιν ἐν τῇ μνήμῃ καὶ τῇ διανοίᾳ πασῶν
τῶν κοινωνικῶν τάξεων. Αἱ γλῶσσαι δὲν διαπλάττονται οὔτε
διαρρυθμίζονται κατὰ τὰς απαιτήσεις τούτων τῶν σχολαστικῶν
χωρούντων ἄνω ποταμῶν καὶ μὴ θελούντων νὰ κατανοήσωσιν
ὅτι ὡς ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ξενοφὼν καὶ οἱ Τραγικοὶ δὲν ἠδύναντο
νὰ ποιήσωσι χρῆσιν τῆς τοῦ Ὀμήρου γλώσσης καὶ ἐνεκέντριζον
σύμφωνα πρὸς τὰς απαιτήσεις τῆς ἐποχῆς αὐτῶν στοιχεῖα, οὔ-
τως ἐπραξαν καὶ οἱ ἄλλοι κατὰ πάσας τὰς ἐποχὰς τῆς ἡμετέρας
φιλολογίας, ὧν ἡ ὑστάτη δὲν εἶναι βεβαίως ἡ ἀδοξοτάτη πασῶν,
οὔτε κατέρχονται μέχρι τῆς κοινωνικῆς ὑποστάθμης, ἀλλὰ ταύ-
την βαθμίδα ἐναδιβάδουσι διδοῦσαι αὐτῇ ὄργανον, δι' οὗ δύ-
νεται ν' ἀνέλθῃ πλουτίζουσα τὴν διάνοιαν καὶ μορφοῦσα τὴν
καρδίαν αὐτῆς.

Ἀλλὰ πόρρω που τοῦ θέματος ἡμῶν ἐξήγαγον ἡμᾶς αἱ ἰδέαι
αὗται, εἰς ἃς ἴσως θὰ ἐπανεέλθωμεν ἄλλοτε. Προκειμένου ὅμως
τοῦ θανάτου ἀνδρός, ὅστις ἐκ τῶν πρῶτων ἐγένετο ὑπερμάχων
τῶν ἰδεῶν τούτων καὶ ἐκ τῶν πρωταθλητῶν ἐν τῇ διαπλάσει
τῆς νεωτέρας γλώσσης καὶ τοῦ νεωτέρου ὕψους, ὅστις ἐπιζητή-
σας τὴν ἀρμονικὴν συζυγίαν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνισμοῦ πρὸς τὰς
ἀνάγκας καὶ απαιτήσεις τοῦ νεωτέρου, συνέλαβε καὶ ἔτεκεν
οὐχὶ μετ' ὠδίνων σύμμικτα εἶδη καποφῶλια τέρατα, ἀλλ' ἄρι-
μελῆ καὶ εὐσθενῆ τέκνα εἰς αἰώνιον ζῶν προωρισμένα, δὲν ἠ-
δυνάμειθα ἀντὶ παντός ἄλλου ἐπιταφίου νὰ μὴ γράψωμεν περὶ
τούτων.

Τίς ὁ ἀνὴρ; Γνωστὸς τοῖς πᾶσιν ὁ χαλκέντερος ποιητὴς καὶ
συγγραφεὺς, ὃ οὐδὲν εἶδος τῆς ποιήσεως καὶ τοῦ λόγου ἀλλό-
τριον ὑπῆρξεν, ὁ ἐνθουσιώδης τῆς Παραμονῆς καὶ τῶν Τριά-
κοντα Τυράνων δραματογράφος, ὁ τὸ Ἀριστοφάνειον σκῶμμα
καὶ τὸ ἀπτικὸν ἄλλας ἀνευμένων καὶ εἰς τὸ ἀρχαῖον μέτρον ἡμᾶς
μνήσας διὰ τοῦ Γάμου τοῦ Κουτροῦλη, ὁ ἀπδονόστομος ψάλ-
της τῶν χαρίτων καὶ τῆς καλλονῆς, ὁ λυρικός, οὗ τὴν λύραν
ἐκρουεν ἡ Ἐρωτῶ, ὁ χαριέστατος διηγηματογράφος τοῦ Αὐθέν-
του τοῦ Μωρέως, τοῦ Συμβολαιογράφου Τάππα, τῆς Αεῖλᾶς,
τῆς Ἐκδρομῆς εἰς Πόρον καὶ τοσοῦτων ἄλλων, ὁ σοφὸς συγ-
γραφεὺς τῆς Ἑλλην. Καλλιτεχνίας, τῶν Ἑλλην. Ἐπιγραφῶν
καὶ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Λεξικοῦ, ὁ ἀμίμητος μεταφραστὴς τοῦ Α
τῆς Ὀδυσσεΐας, τῆς Ἀπελευθερωθείσης Ἱερουδαλῆμ τοῦ Τάσ-
σου, τοῦ Φάουστ τοῦ Γκαίτε, τῶν δραμάτων τοῦ Σοφοκλέους
καὶ τοῦ Εὐριπίδου, τῶν Κωμῶδιων τοῦ Ἀριστοφάνους, τῶν Πα-
ραλλήλων Βίων τοῦ Πλουτάρχου, ὁ ἀκάματος συνεργάτης το-
σοῦτων ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν συγγραμμάτων, ὁ πολιτι-
κός, ὅστις ἐγραφε τὴν ἐν Δρεσδῇ συνέντευξιν Ναπολέοντος τοῦ Α'
καὶ τοῦ Μεττερνίχου, ὁ διδάσκαλος τῆς νεότητος καὶ τῆς παι-
δικῆς ἡλικίας, ὑπὲρ ὧν εἰργάζετο εἰς τὴν σύνταξιν Λεξικῶν,
Χρηστομαθειῶν, ἱστορικῶν ἐγχειριδίων, παιδικῶν ἀναγνωσμά-
των καὶ ποιημάτων. Ω! θὰ ὑπερέβαινε τὸ μέτρον τῶν στήλων
δημοσιογραφικοῦ ὀργάνου αὐτοῦ καὶ μόνος ὁ κατάλογος τῶν συγ-

γραμμάτων τοῦ ἀρικλαύστου γέροντος, ὃν ἄρτι εἰς τὸν τάφον κα-
τεβίβασε πενθοῦν ἅπαν τὸ ἑλληνικόν. Τὴν φιλολογικὴν κληρονο-
μίαν, ἣν τῷ ἔθνει καταλείπει ὁ Ἀλέξανδρος Ρίζος Ραγκαβῆς
ἀπαρτίζουσιν 25 - 30 ὀγκωδέστατα τεύχη πλήρη ἀνεκτιμῆτων
μαργαριτῶν.

Ο ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ.

Καταχωρίδαντες πρὸ τινος χρόνου ἐν τῇ Ἑβδομαδιαίᾳ Ἐπι-
θεωρήσει τὴν εἰκόνα τοῦ ἡγέτου τῆς ἐν τῷ ἑλληνικῷ Κοινοβου-
λίῳ ἀντιπολιτευέσεως, τοῦ Χαριλάου Τρικούπη, παρασχόντες δὲ
τότε καὶ βραχείας τινὰς βιογραφικὰς περὶ αὐτοῦ σημειώσεις, εὐα-
ρέστως ἀναδημοσιεύομεν σήμερον ἐκ τῆς Ἑδῆας πιστὴν σκια-
γραφίαν τοῦ ἐξόχου τούτου ἀνδρός, γεγραμμένην ὑπ' ἀνδρός ἀρ-
μοδιωτάτου κατὰ πάντα, τοῦ ἐν τοῖς ἑλλήσι λόγοις διαπρέπον-
τος, τέως δὲ πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐν Βερολίνῳ κ. Ἀγγέλου
Βλάχου. Ἡ σκιαγραφία αὕτη ἔχει ὧδε:

Περίεργον μὲν πάντοτε, ἀλλὰ καὶ πάντοτε μεγάλῃς σπουδῆς
ἄξιον φαινόμενον παρέχουσιν εἰς τὸν μελετῶντα τὴν ἱστορίαν οἱ
ἄνδρες ἐκεῖνοι, οἵτινες, ὑπερκύπτοντες ἐκάστοτε τῶν πολλῶν καὶ
εἰς ὕψος αἰρόμενοι, σημαίνουν αὐτοὶ μόνον ἰδίαν ἐποχὴν ἐν τῷ
βίῳ τῶν λαῶν.

Τίς, ἐν μέσῳ δάσους εὐρεθεὶς καὶ βλέπων περὶ ἑαυτὸν τὰς
ἰσοπρέμους σχεδὸν κορυφὰς τοῦ δρυμοῦ ἰσαδέλφως νεοῦσας
πρὸς ἀλλήλας ὑπὸ τὴν πνοὴν τοῦ βορρᾶ, δὲν ἀνέτεινε πολλακίς
ἄκων τὸ βλέμμα πρὸς τὴν ὑψιτενῆ δρυῖν, τὴν μόλις αἰσθανομένην
τοῦ ἀνέμου τὴν βίαν, ἡρέμα δὲ καὶ προστατευτικῶς προσκλι-
νοῦσαν τὴν ἄκραν αὐτῆς κορυφὴν πρὸς τὴν κύκλῳ λόχμην καὶ
οἰοεὶ ἐνθαροῦντοσαν καὶ καθισχυράζουσαν τὸ πρόοριζα θαλεροῦ-
μενον δάσος; Καὶ ἠρώτησε βεβαίως ἑαυτὸν ὁ τὸ μεγαλοπρεπὲς
θέαμα προσδβλέπων; διατί ἀπέμειναν μικρὰ μὲν καὶ δειλὰ καὶ κλο-
νιζόμενα ὑπὸ τῆς ριγελῆς τοῦ ἀνέμου πνοῆς τὰ δένδρα ἐκεῖνα,
ἀνειλαδῶθη δὲ εἰς δύναμιν καὶ περισπὴν τὸ στιβαρόν αὐτὸ στέ-
λεχος, τὸ ἐν μέσῳ ἐκείνου ἦνεν καὶ ἀπὸ τοῦ ἰδίου μυζῆσαν ἐδά-
φους τῆς κραταιᾶς τοῦ ζῶης τὴν ἱκμάδα; Δύναμις τις ἰδία, καὶ
μυστικὴ ἐξωογόνησε βεβαίως τὸν κορμὸν τοῦ ἡγεμόνος ἐκείνου
τοῦ δάσους καὶ ἀνέτεινεν εἰς ὕψος καὶ κράτος τοὺς εὐρεῖς αὐ-
τοῦ κλώνας.

Τοιαύτη τις δύναμις μυστικὴ ἀνέθρεψε καὶ ἐκράτυνε τοὺς
ἄνδρας ἐκεῖνους, εἰς οὓς ἔλαχεν ὁ κλῆρος νὰ καταστῶσιν ἡγέ-
ται λαῶν.

Ἄν δὲ ἡ δύναμις αὕτη καὶ ἡ ἐνέργειά της ἀπομένουσι πάν-
τοτε καὶ πανταχοῦ μυστηριώδεις καὶ δυσεξηγίαστοι, ὅσον καὶ
ἂν ἀγωνίζεται τὸ φιλοσοφικόν βλέμμα τοῦ ἱστορικοῦ νὰ εἰσδύσῃ
εἰς τοὺς ἀποκρύφους μυχοὺς τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ ὑπερτάτου
δημιουργοῦ καὶ νὰ ἀποκαλύψῃ τὸν πρῶτον καὶ βαθύτατον τῆς
δυνάμεως ἐκείνης σπόρον, παρ' ἡμῖν τὸ μυστήριον τῆς παρα-
γωγῆς αὐτῆς καὶ τῆς δράσεως εἶν' ἐπὶ σκοτεινότερον καὶ ἀκατα-
ληπτότερον. Ἐγκεῖται δὲ τοῦτο ἰδίως εἰς τὴν παράδοξον δια-
μόρφωσιν τῶν ὄρων τοῦ πολιτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ἡμῶν βίου,
οἵτινες πᾶν ἄλλο βεβαίως εἶναι ἢ εὐμενεῖς εἰς γέννησιν καὶ ἀνά-
πτυξιν ἐκτάκτων καὶ κραταιῶν πολιτικῶν δυνάμεων. Διὰ τοῦτο
δὲ, ἂν ἀλλὰ ποῦ ἢ ἀνάδειξας ἐξόχον πολιτικὸν ἄνδρος, ἀνοι-
γοντος νὰς τρίβους εἰς τὸν πολιτικὸν βίον τοῦ ἔθνους του, εἶναι
κατόρθωμα, παρ' ἡμῖν εἶναι τοῦτο αὐτόχρομα θαῦμα.

Οὔτε τῆς Ἑδῆας εἶναι ἀποστολὴ νὰ διατρίψῃ περὶ τὴν
ἀκριβοῆ ἐξέτασιν τοῦ φαινομένου τούτου, οὔτε τοῦ γράφοντος
πρόθεσις νὰ μελετήσῃ λεπτομερῶς τοὺς λόγους αὐτοῦ καὶ τὰ
αἷτια. Ἀλλως δὲ οὐδ' ἡ πρόχειρος αὕτη καὶ ἀτελής σκιαγραφία
τοῦ Χαριλάου Τρικούπη σκοπὸν ἔχει νὰ ἀναπαραστήσῃ τοῦ πο-
λιτευτοῦ τὴν εἰκόνα.

Αἱ ὀλίγαι αὗται σειραὶ οὐδὲν ἄλλο προτίθενται ἢ νὰ χαρα-
κτηρίσωσι διὰ μεγάλων τινῶν, ἀτελῶν μὲν πάντως, ἀλλὰ πιστῶν
γραμμῶν τὸν ἄνδρα Τρικούπην, ἀνεξαρτήτως τῆς πολιτικῆς αὐ-
τοῦ δράσεως καὶ τῆς ἐξόχου πολιτικῆς του θέσεως ἐν τῷ κρά-